

ԲԱԶՄԱՎԷՊ ՀԱՆԴԻՍԱՐԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ - ԳԻՏԱԿԱՆ - ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԲՅԱԹ-Հ

ՀԱՅՈՐ

ՀԸ

1920

ՕԳՈՍՏՈՍ

ԹԻԻ 8

Ս. ՂԱՅԱՐ

Մ Ի Ն Չ Ե Ի Ե Ր Բ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ սրտմաշ անձկութեամբ կ'ա-
կրնակէ Գերագոյն Խորհրդէն իւր բնական
եւ պատմական սահմաններու վերջնական
որոշումն: Ամերիկեան Մեծ Հանրապետու-
թեան մասնակցութիւնը տիեզերական պա-
տերազմին, Ռիմուլամ լինելով իրաւունքի
եւ արդարութեան սկզբունքի վրայ, իւր
նպատակէն շեղած կ'ըլլայ եթէ փոքր ազ-
գերու ամենքից աւելի չարչարագգեսաց եւ
տառապալող Հայաստանը մնայ Բարբարոս
Թուրքի լծի տակ: Դաշնակիցներն հանդի-
սապէս ժխտած պիտի ըլլան իրենց խոս-
տումներուն, եթէ Հայաստանի նուիրական
հողէն մաս մը մնայ տակաւին հարստահա-
րող եւ կործանարար բռնաւորների ձեռքը:

Խաղաղութեան ժողովի վրայ հովանաւո-
րող ԻՐԱՆԻՆՔԻ ԵՒ ԱՐՄԵՆԻԱԿԱՆ ԴԻ-
ցուհոյ հակառակն անջնջելի նախատինք
պիտի մնայ ընդ միշտ, եթէ յաւիտենական
մարդասպանը՝ կարմիր Թուրքը, իր դարե-
րով գործած ոճիրներու համար վարձատրուի

Գերագոյն Խորհուրդի կողմէն, անիրաւելի
առ մարտիրոս ժողովուրդն, որ իւր ազա-
տութեան հաւատքն հաստատած էր Դաշ-
նակիցներու մարդասիրական համոզումնե-
րու վրայ, արդարութեան յաղթանակի վրայ,
Հինգ տարի խունկ եւ երկրպագութիւն
ընդունող Արդարութեան աստուածուհին,
սեւելով ծածկած երեսն պիտի դառնայ
երկինք: Եթէ Գերագոյն Ժողովն արծակէ
զԲարաբայ (Երիտ. Թուրքերն) եւ Հայաս-
տանը դարձեալ խաչ հանէ:

Հայաստանի եւ Փոքր Ասիոյ մէջ, Ռինգ
դարէ ի վեր հրոյ եւ սրոյ տիրապետու-
թիւնը, ջնջել է ամենայն իրաւունք եւ
արդարութիւն, այսօր Եւրոպական դիւա-
նագիտութիւնը ինչ հրապոյր կը գգայ այդ-
քան քնքշութիւն արտայայտելու դէպ ի այն
ցեղը որ օրէնք եւ արդարութիւն երբեք
գիտեցած չէ, նանաչած չէ, հասկացած
չէ: Թուրքասիրութիւն եւ անբարոյականու-
թիւն հոմանիշ են, որչափ ալ չ'ուզէ հասկա-

նալ Պիէր Լօտի, որ իւր խանգարած ուղեղի
հետշտամբը Թուրքի ստորին գաւառներու
մէջ փնտռած է եւ գտած. Պ. Լ. ի պա-
տուի էր եւ ոչ գիտաց...

Բայց մարդն ամենեւին, որու մոքի մէջ
կը նշոյէ յաւիտենական հշմարտութիւնը,
որու արտի մէջ կը վառի արդարութեան
լապտերը, կարող է մոռանալ իւր ընտելեան
ազնուականութիւնը, բարոյականի սրբու-
թիւնը, իւր կոչումի մեծութիւնը: Քրիստո-
նոսայ աշխարհն իւր այսքան վեհ եւ սրբա-
զան պարտականութիւններն կատարած չի
ըլլար, եթէ բոլոր քրիստոնեայ արեւելքը
չարէ եւ մաքրէ Սելմուքեան Թուրքերու
բերած խաւարին գործերէն, պղծութիւն-
ներէն:

Բոսֆորի վրայ որչացած Թուրքերն մահ-
մատականներ չեն, այլ անկրօն, անհաւատ
ոճրագործներ, գողեր, աւագակներ: Անոնք
շատ հեռացած են Խորհրդէի զուտ վար-
դապետութենէն, աղանդաւորներ են, եւ
նոյն իսկ ուղղափառ Մահմետականներու
պարտքն է հալածել ջնջել զանոնք իրենց
միջէն:

Խորհրդէի գրուած է հաւանաբար մի քրիս-
տոնեայ հրեայի ձեռքով, Հին կտակարանի
գրքերուն, մանաւանդ Սողոմոնի եւ Սաղ-
մոսներուն յարատւութիւն մ'է, քիչ մը քրիս-
տոնէական գաղափարներով գունաւորած:
Խուրանը անողը պատերազմ կը պատուիրէ
անհաւատներու և կռապաշտներու դէմ, որոնք
հշմարիտ Աստուածը չեն պաշտեր: Այդ
Աստուածը, իմն կտակարանի Աստուածն է
սոսկալի եւ վրէժխնդիր: Սակայն Խուրանը
գլխաւորնայններն ոչ անհաւատ կը համարի
եւ ոչ կռապաշտ, ուստի շատ կը վակ-
նարէ: Եթէ քրիստոնեայներն հաւատասցող
են որովհետեւ կը պաշտեն ՄԻ ԱՍՏՈՒԱՅ,
Որով մահմետականները, եթէ հաւատարիմ
մնան Խուրանի վարդապետութեան պէտք
է քրիստոնէից հետ խաղաղ եւ համերաշխ
ապրին: Թող Պիէր Լօտի կարդայ Խուրանը
եւ տգիտաբար իւր հաւատամքին հակառակ
չլսօսի եւ չգրէ:

Իսկներորդ եւ ուներորդ դարու Արաբ-
ներն փորձեր ըրին Բիւզանդիոսի կայսերնե-

րու հետ համերաշխութեան դաշն կոելու
մի կերպ կրօնական հողի վրայ. դեռ այն
ժամանակ Արաբացի խելացի մոլլաներու
ըրած Խուրանի մեկնութիւնը կամ ուսու-
ցումն չէր կորսնցուցած իւր սկզբնական
պարզութիւնը, եւ բնաւ կրօնական մոլե-
ռանդութեամբ քրիստոնէից դէմ ատելու-
թիւն չէին ներշնչեր իրենց հետեւողներուն.
ասով է որ Պարսկաստի խալիֆաներն ոչ
իրենց կրօնքին եւ ոչ իրենց միապետական
իշխանութեան հակառակ բան մի տեսան,
երբ վերականգնեցին Հայաստանի վրայ
Բագրատունեաց հազարութիւնը: Մինչ-
դեռ Սելմուքեան Թաթարներու երեւնալը
Պարսկաստանի կողմէն միշտ մեզ աղէտից
դուռեր բացաւ:

Խուրանի բնագիրը տասներորդ դարէն
սկսած փոփոխութիւններու ենթարկուած
է. բիւրոյ յոժն երմալով գերակշռութիւն
կը ստանայ, եւ ըստ այնմ վճիռներ կը
ներմուծուին Խուրանի մէջ, ամբաստա-
նելով քրիստոնեայք իբր անհաւատներ,
որով արժանի հալածմանքի եւ շարդի: Սել-
մուքեան Թաթարներն ընկճեցին Արաբա-
ցիներն, Թուրք մոլլաներն կրօնապետ
հանդիսանալով, եկամուտ վճիռները կեր-
տեցին քրիստոնէից դէմ Ալլահի անունով
եւ արմատագրեցին Խուրանի մէջ, որով
կը յաջողէին գրգռել տգէտ խուժանը,
Ալլահի կրօնքը փրկելու համար, քրիստոնէից
դէմ սուրբ պատերազմ հրատարակելով:
Լէնկ-Թիմուրէն սկսած մինչեւ Կարմիր
Սուլթանը, գործադիր եղան արիւնով
գրուած տառերուն, քրիստոնէից դաժնի-
ներն եղան եւ սպանդանոց դարձուցին արե-
ւելեան աշխարհը: Թուրքի գազաւմութիւնը
իւր նսեմ փառքի գազաւմակէտին հասաւ
1916 Հայ ազգի տեղահանութեամբ եւ
բնաջնջումի ծրագրով: Այնքան ոհմիներ
գործելու եւ անլուր խժոժութիւններ գոր-
ծադրել տալու համար, պէտք է մի միայն
Թուրք ըլլայ: Այստահանութեան պէտք է
ենթարկել ամբողջ Տահկաստանը եւ ջնջել
վարակող մանրէականներն, աղանդաւորներն:
Հինգ տարիներէ ի վեր անոնք ապացուցին որ
զուրկ են մարդկային զգացումներէ, անպա-

տասխանատու էակներ, իրաւունքի եւ արդարութեան ոտնհարու, անհաւատարիմ իրենց խօսքին եւ միջազգային օրէնքներուն: Թափառաշրջիկ եւ մակարոյք խուժան մը, որ ոչ ազգ մը կը կազմէ, ոչ հայրենիք ունի. այլ ուրիշներու հաշուով ապրած է, եւ հնշած զանոնք եւ ողնչացուցած մարդկային մտքի ազնիւ գաղափարական ստեղծագործութիւնները: Թուրք մարդախողոշ բարքարոսութեանց զոմ գնացած Հայ ազգը, վերջապէս իւր գէնքով ազատութիւն ձեռք բերելով, Գերագոյն խորհրդէն կ'անկախ վերջնական հաշուէյարդարութիւնը. դաշնակիցներու յարկեռած թշնամի թուրքէն: Հայաստան իւր իրաւունքները փաստաբանելու հարկ չի գտար, դարեւ կը խօսին, Յոյն Հռովական պատմիչներն, եւ աշխարհագիրներն կը գծեն անոր սահմաններն: Բաւական է որ խաղաղութեան ժողովն ինքի թեւադրութեան անսայ եւ արդարութիւն գործադրէ:

Դաշնակիցներն, այդ ցանաչեցին Հայաստանի անկախութիւնը. այժմ եթէ ոչ արդարութեան, գոնէ իրենց իսկ շահերու համար, հարկաւոր է բովանդակ հին Հայաստանը իւր բնական եւ պատմական սահմաններով կազմել մի տէրութիւն: Եւրոպայի ապամոլովութիւնը զայդ կը պահանջէ. եթէ հիմայ չիրագործեն Հայոց պահանջը, եւ սահմանսփական գնամի քանի հազար քառասուսի քրիստոնէի հողի վրայ, պիտի զոյս յեւրոպան, սակայն ուշ: Այսօր կրնան փրկել զիրենց եւ զեւրոպայի Ռուսիայէն ազատ: Բայց անոնք «Բազմա-վէպ»ի էջերում յայտնած ենք մեր գաղափարները, որոնք պարզ բնութենէն հշարտութիւններ են ամենքի համար:

Հայաստան Արեւելքի բանալին է, պէտք է Արեւմտեան քաղաքակրթեալ աշխարհն զայն իւր ձեռքի մէջ պահէ: Ասիոյ եւ Եւրոպոյ կշիռքի մէջն է Հայաստանը, դաշնակիցներն պէտք է հաստատուն բռնեն, եթէ կամենան այլազան սղգեւրու քաղաքական հաւատարմութիւնը պահել եւ ապամոլել զիրենց յետագայ ոխերիմ ցեղերու խլրտումներից, Համաուրբանական կամ դեղին ցեղի վտանգից:

Միացեալ եւ ուժեղ Հայաստան մը գրաւական մ'է ինքնին աշխարհի ՏԵԻԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԴԱՐ ԽԱՂԱՊԻԹԵԱՆ:

* *

Երբ 1915 արիւնով ողողուած էր Հայաստան, Համաձայնական պետութիւններն եւ Սրբ. Քառասնյայպետն սարսափահար գոչեցին «Թշուառ Հայաստան»: Արդարեւ թշուառ եւ ապերաշինկ էր որդեկորոյս Հայաստանը: Թուրքը մտածէր էր թաղել եւ խոր թաղել Հայ սերունդը, մինչեւ ցնդուի երկրի երեսէն անոր յիշատակը եւ անունը մոռացուի ժամանակով:

Բայց խաղաղեցան թէ բարեկամներ եւ թէ թշնամիներ. Հայաստան փինիկ թռչնոյ պէս, մարտիրոսական բոսորագեղ բոցերու մէջ վառեցաւ, վերանորոթեան հաւատքով. ուրիշներ համարեցան թէ քամիներն իսպառ տարան փոշին, բայց նա իւր արհիւնէն ծնաւ նոր կեանքով: Այսօր Հայաստան յոտին կանգնած է կորովի, ազատ եւ անկախ, գէնքը ձեռքին, թշնամոյն հակառակ առհասարակ: Ստար տիրապետողի խաւարին փոխանակեց ազատութեան արեւը որ լոյս կը սփռէ մեր բնաշխարհի սեփական սահմաններու վրայ: Հայկական եռագունեան դրօշն կը ծածանի Թուրքի գործած աւերակներու վրայ: Մեր հայրենիքը վերաշինուածեան կը կարօտի. եւ մենք Հայերս խաղաղ աշխատանքով պէտք է շէնցենք եւ գեղեցկապէս զարդարենք: Բաւական չէ մեզի ազատ եւ անկախ Հայաստան մ'ունենալ, այլ պէտք է պահել զայն: Աւերակները պէտք է շինուին, թուրքէն խոպանացած դաշտերն մշակուին, քաղաքական կեանքը իւր բազմատեսակ հիւղերով եւ հոսանքներով կազմակերպուի, զարգանայ եւ կանոնաւոր քննարկի մէջ մտնայ:

Այս գեղեցիկ եւ օգտակար գործին հաւմար երկու կարեւոր բան պիտի, մէկն դրամն, երկրորդն սուղամանակեայ ձեռք բռնող քաղաքական ոյժ մը: Դրամի անհրաժեշտ, կենսական եւ շտապողական կարիք կայ: Առանց դրամի ոչ ինչ չի լինի ինչ որ

օգտակար է հայրենիքին, մարդկութեան: Վայրասպար ասուած չեն առակները. անտեղի չի լինի յիշեցնել ճարտարամիտ Թիֆլիզեցու համիզդուն գրամի մասին. «*Պատշաճ ասիւմ, աստուած չիս. ամեն աստուածոյն էլ մի բան պահատ չիս*»: Նոյն գաղափարէն էր լաւ տաւ մեծ Ամենայնի Դիմիսմենէս, որ Մակեդոնական փաղանգներուն դիմադրելու համար, բաց ի իւր ճարտասան լեզուէն, կը խրատէր իւր քաղաքացիները պետական գանձարանը լցնել փարթաւմացնել. եւ յիշատի սպառնալիքի մնաց Աթէնք, քանի որ հարուստներն իրենց ծախսով բանակներ եւ տորմիւներ կազմեցին եւ զրկեցին թշնամունց դէմ: Հին ժամանակներուց մինչեւ Նապոլէոն մեծն, հարցումներ ուղղուած են պետական անծերու թէ ի՞նչ բանի պէտք ունի Հայրենիք իւր պաշտպանութեան համար, ասեր են երեք բանի. ԳՐԱՄԻ, ԴՐԱՄԻ, ԴՐԱՄԻ:

Արդ մեր երկտասարդ Հայաստանին բանի՞ բան պէտք է հիմայ վերաշինութեան համար. — մեր տաղանդաւոր Նալկին Վարչապետ Ա. Խատիսեանը կը ծանուցանէ երիցս ԳՐԱՄ: Արդ նպատակով Հայկական Հանրապետութիւնը խիստ կարեւոր առաքելութիւն մը յանձնէր է իրեն, *հեռքիմ փոխառաքիմ* մը ընելու, որով կարելի լինի հայ դրամի վարկն բարձրացնել եւ առեւտրական կեանքը շարժման մէջ դնել արտասահմանի հետ:

Հայեր, ցոյց տանք աշխարհի թէ փառաց դաշտի վրայ ցուցուցած քաջութեան հաւատարմութիւնը մեր ցեղի հայրենասիրութիւնը հայրենիքի վերաշինութեան գործի համար. թող փայլի Հայ հանճարի ստեղծագործական ոյժն խաղաղ աշխատութեան եւ զարգացման ասպարէզի մէջ: Երանի թէ ամեն Հայ Սանատրուկի պէս կարենար իւր շենաւաւ գործոյն համար՝ կանգնել արծան մը եւ ցոյց տար այն մնացած մի դրամն ալ որ հայրենիքի սիրոյն տալու պատրաստ է:

Զը մոռնանք որ Հայ Ազգը իսկզբանէ քաղաքակրթութեան պարեկապան եղած է Արեւելքի մէջ՝ բարբարոսներու դէմ: Նուրան Նախախնամութիւնը յանձնէր է այդ

բարձր առաքելութիւնը եւ դարեր պէտք է շարունակէ գործել եւ լոյս տարածել զինքը շրջապատող խաւար տարրերու մէջ: Այդ համարումն ունեցած է Եւրոպայ եւ այժմ Ամերիկայ կը սպասէ արդիւնքին:

Այդքան բարձր եւ ազնուական կոչումին եւ առաքելութեան գործով համապատասխանելու համար, մեր յարգելի ընծերցողների առջեւ կը դնենք Հ. Ալիշանի խրատներն առ իւր Հայկակն, որ Հայազգի անծնաբոլորութիւնն էր. ուստի թող լսէ Հայ Ժողովուրդն Ծեր Նահապետի ձայնին, որ աւելի քան կէս դար առաջ բնորոշեր է Հայ ցեղի հակատագիրն հետեւեալ տողերու մէջ:

«Ես չեմ վախճար ըսելու, թէ Հայաստան մէկ որոշեալ վիճակ կամ նպատակ մը ունեցեր է յառաջ քան զայլ ազգեր. եւ որ աւելի հարկաւոր է գիտնալու, դեռ այդ վիճակն լրնցած չէ: Գաղտնիք մը չէ բաժնս, եւ ոչ խորհրդաւոր բան մը, այլ հնացեալ հաւանութիւն մը Հայ մտաց, թէ դեռ գործ մ'ունի կատարելու երկրիս վրայ. բարեբաւտիկ գործ մը: Ամեն բան լրնցած չէ իրեն համար. ԴՈՒՌ ԵՐ ԳԻՏԻ ԲԱՏՈՒԻ իրեն համար ատեն մը... որ շատ այլ հեռու չէ, ինչպէս որ կարծեմ. այդ դուռն երկար ժամանակ կրկին կրկին կը պահուի փակած չմնայ պիտի. արդէն զօրաւոր բանալիքներ կը տեսնեմ, եւ համարձակութեամբ կ'ուզեմ ցուցնել. չլրաց թէ վախճաս... մեր երջանկութեան ապագայ բանալիքն, այդ այնքան երկար ժամանակէ վեր բաղձացեալ բանալիքն, այդ բանալիքն՝ է դաստիարակութիւնն: Դաստիարակութիւն, հայրենասիրութիւն, յեցեալ ի վերայ իմաստասիրութեան, եւ սա հիմնեալ ի վերայ սուրբ կրօնից: Առանց այս կապակցութեան չկայ կատարեալ կրթութիւն, չկայ քաղաքակրթութիւն, չկայ մարդ կատարեալ: Ընկերական պարտքերը լաւ կատարելու համար

մարդւոց կարօտ է հայրենական ներշնչման մը. եւ որպէս զի հայրենասիրութիւնն չմտնորի եւ յետ չմտայ, պէտք է որ առաջնորդ ունենայ զիմաստութիւն, նեցուկ՝ զհաւատս, եւ պսակ՝ զյաւիտենականն ճշմարտութիւն:

— Ո՛վ Հայակ, ո՛վ Հայ պատանիք, այդէկ քաղաքացի ըլլալու համար՝ պէտք է քննել եւ սովորել զհայրենիս: Այս է առաջին ու սուսն յետ ուսման հանդերձեալ կենաց, Գննեցէք եւ սովորեցէք ուրեմն այդ ազնիւ եւ բարեբեր Հայաստանը, իբրեւ հայրենիք ձեր եւ դայեակ ամենայն աշխարհի... — քննեցէք այդոր բնակազմութիւնը, քննեցէք այդոր բարոյականը. քննեցէք այդոր բարեաւանդութիւնը ի հարուստ լեզուին, որ ապահով գրաւական մ'է բազմատեսակ արկածներով հնծուած գրականութեանը... — քննեցէք զայն վերջապէս՝ իր կրօնից զրտութեանը, եւ իր ծիսից վայելչութեանը մէջ: Այդ քննութիւնըդ, այդ ուսմունքը յորդոր ըլլան ձեզի աւելի քան զաւելի յարգելու զհայրենիս եւ մշակելու զայն՝ ըստ ամենայն նշանակութեան բանիս: Վասն զի այս իսկ է առաջին պատուէր Արարչին՝ ստորուած տու հայրն մարդկութեան, եւ տրուած բուն իսկ մեր երկրին մէջ. ԳՈՐԾԵԼ ԶՆԱ ԵՒ ՊԱՀԵԼ՝:

ՄԵՐՈՒ ՇԻՐԱԿՈՑ

1. Թուշեկ. — Բնաւ. Հայաստ. աշխարհի.

Հայկական Հանրապետութեան նախկին վարչապետ և Բ. Նախարար Վսեմ. Պարոն ԱՆԵՔՍԱՆԴ ԽԱՏԻՍԵԱՆԻ, ՎՍԵՄԱՇՈՒՔ ՏԻԿՆՈՂԵ հետ Օգոստոսի ութին, իրենց թանկագին այցելութիւնն ըրին Միթթարեան Միաբանութիւնս եւ Մուրատ-Պափայէշեան Դպրոցին: Մանրամասնութիւնք կու տանք մեր ընթերցողներին «Բազմապէս» յի յաջորդ թիւի մէջ:

Հ Ե Լ Է Ն Է

ՈՒՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԻՆԳ ՀԱՆԴԵՍՍ

(Շար. տես. Բզմ. 1920, էջ 168)

Տ Ե Ո Ւ Լ Բ.

Հեկէն (արբրենայով՝ յուսանաւ տալո յորս կողմը կը նայի)

Գնացէր է... իսկ ես հոտ եմ... Բնէ ըրիր, հիքացեալ օրիորդ. դոստոր անգութ. միթէ ես հայրս ի մահ կը խաւած, միթէ չ'երթար, որպէս զի զինքն մատնէ ի ձեռս դահճաց. իսկ ես միթէ չ'էի՝ կրնար զիս միայն զոհելու, ծերակուտին վճիռն իրեն լռելով: Ա՛հ թշուառական (դէպ ի դռնը կը վագի). Հայր իմ, հայր իմ... (ականց կը դնէ) ախոս մեկնած է, ալ չ'եմ լսիր իւր ոտից ձայնը սա կամարաց տակ... գուցէ արդէն զինքն մատնած է... ա՛հ սիրելի ծնող, զքեզ անդունդին մէջ գահավիժեցի, զեւրեզմանիդ փոսը աղշիկդ իւր ձեռքն փորցն: ԶԱրտաւազդ ազատելով՝ մահս նոր, յաւիտենական եւ երջանիկ կեանք մ'իմն կը շնորհէր. դոսայժմ կը պահանջես, հայր, որ ապրիմ. սակայն քենէ գրկուելովս ալ այդ կեանքն մահ պիտի ըլլայ ինձ. ուրեմն ո՛ր որ ալ դառնամ, միշտ զմահ առջեւ պիտի գտնամ, ապա կ'ընտրեմ մեռնելու գնէք երկուքդ ալ ազատելով: Օ՛հ չըթափառեմ հոտ, թերեւ կրնամ ի ժամանակին հասնելով, խլիւ հայրս դահճին տապալէն. իսկ եթէ ոչ, իւր հետ կը մեռնիմ: Այո՛, վագեմ... չըկեմ նամ հոտ, վասն զի զԱրտաւազդ մէյմը տեսնելէս ետեւ, ո՛հ խիտ դառն պիտի ըլլայ այնուհետեւ իրմէ բաժնուիլս... երթամ ուրեմն... (քանի մը քաշի տակով կը կայնի). ո՛վ երկինք, ծուռգուրներս կը դողան... նուաղիլ կ'զգամ... երթամ այդպէս՝ առանց որ զինքն վերջին անգամ մ'ալ տեսնեմ, առանց որ մէյմը վասն իմ կրած շղթայքը համբուրեմ, առանց որ իրեն անգամ մ'ալ ըսեմ «Արտաւազդ. զքեզ միշտ սիրեցի, զքեզ «միայն կը սիրեմ և զքեզ սիրելուս համար ահա» «մեռնելու կերթամ»»: Ո՛հ, ո՛վ կրած է իմ տանջանքս. յոր կողմն ալ որ դառնամ, միանգամայն յանցապարտ եմ. հաւատարիմ սիրական ծնալ որ ուզեմ, հոն հայրս պիտի գլխատուի. սա տեղէս ալ կարող չ'եմ հեռանալու: Ա՛հ, սա երկու օրուս տագնապն և վիշտն զիս ալեւորեցին. վեշտասան զարնան ճակատիս վրայ ըստուցած վարդերն ի բաց խլելով, հոն փչէ պսակ մը տեղաւորեցին: Սակայն կը մոտենայ ժամն՝ որ ամէն վիշտն և տագնապս պիտի դադարեցնէ. քնհատութիւն և արտասուք աշուտս լոյսը խաւարեցին, բոլոր մարմինս կ'այրի՝ իբր թէ հնոց մը հոն սըրտիս մէջ կրէի. բայց սա հուրն ալ պիտի մարի, և քիչ ատենէ հառնայ մը դառնալով՝ պիտի հանգչիմ փոսին մէջ... երթամ. (քանի մը քաշի կ'առա-